

Tonje Helén Olsen Rishaug

Tegnspråkprofesjonens tolkeprosessmodeller

Bacheloroppgave i Tegnspråk og tolking

Veileder: Lindsay Nicole Ferrara

Juni 2023

Tonje Helén Olsen Rishaug

Tegnspråkprofesjonens tolkeprosessmodeller

Bacheloroppgave i Tegnspråk og tolking
Veileder: Lindsay Nicole Ferrara
Juni 2023

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Kunnskap for en bedre verden

Tegnspråkprofesjonens tolkeprosessmodeller

Sammendrag

Samfunnets generelle oppfattelse av hva kommunikasjon er gjenspeiles i hvordan vi oppfatter tolking. Tolking er i all hovedsak kommunikasjon. Flere har forsøkt å forklare hva en tolk er, eller hva en tolk gjør gjennom bruk av metaforer. I lys av at tegnspråktolking ble en egen profesjon var det et behov for å lage verktøy som kunne hjelpe å beskrive og analysere tolking på en bedre måte. Behovet strakk seg også over i hvilken rolle denne tolken skulle inneha. Gjennom tidene kan vi se en utvikling i ulike tolkeprosessmodeller og tolkens rolle. Denne litteraturgjennomgangen tar for seg flere av disse. Tekstens hovedmål er å gi en innføring i hva disse modellene blir kalt, hvorfor de har utviklet seg og viser til hva vi sitter igjen med i dag.

Abstract

Society's general perception of what communication is are reflected in how we perceive interpretation. Interpreting is essentially communication. Several have tried to explain what an interpreter is, or what an interpreter does, through the use of metaphors. In light of the fact that sign language interpreting became a separate profession, there was a need to create tools that could help describe and analyze interpreting in a better way. The need also extended to what role this interpreter should have. Over time, we can see a development in different interpreting processing models and the interpreter's role. This literature review deals with several of these. The main aim of the text is to give an introduction to what these models are called, why they have developed and show what we are left with today.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Abstract	1
Innledning.....	3
Kommunikasjon og virkelighetsbilder	4
Reddys <i>tollmakers paradig</i>	5
Tolken som en tredjepart	7
Utviklingen av ulike tolkemodeller.....	9
Kanalmodellen som en gjenganger.....	12
Kanalmodellen som en metafor	13
Nyere perspektiver på tolkerollen.....	13
Llewellyn-Jones & Lee's rollemodell.....	13
Dean & Pollard's DC-S	16
Oppsummering	19
Referanseliste	21

Innledning

The word interpreter is derived for Latin, and refers to someone who explains the meaning, and makes sense of, what others have difficulty understanding (Napier et al., 2018, s. 2).

Janzen & Korpiniski (2005, s. 166) sier vi kan anta at så lenge det vært døve som bruker tegnspråk så har det fantes personer som har tolket eller «oversatt». Selv om tolking til og fra tegnspråk er dokumentert i hundre år gamle dokumenter (Haualand et al., 2018, s. 12) er tegnspråktolking en ung profesjon, og dermed er mye av forskningen innen «oversettelse» og tolking gjennomført på det tjuende århundre (Roy & Napier, 2015). Som en profesjon og profesjonsfelt er tegnspråktolking en av de yngste vi har, og denne gruppen vokste fram på 1970- og 80- tallet da funksjonshemmede også skulle få tilgang til offentlige tjenester (Haualand et al., 2018). Tegnspråktolking har utviklet seg fra å tidligere være frivillig arbeid til å bli et betalt og profesjonelt yrket (De Meulder & Haualand, 2021). Tolking mellom personer som ikke deler samme språk har vist seg å ikke bare involvere statlig overføringer av et språk til et annet, men involverer også det å tilpasse seg et miljø hvor personer aktivt prøver å skape felles mening, samt relatere seg til hverandre (Napier et al., 2018). Å jobbe som tolk viser seg å være en kinkig og vanskelig oppgave hvor man er nødt til å formidle hva en annen person tenker, hva de føler, hva de opplever og deres intensjoner (Napier et al., 2018). Underveis i litteraturgjennomgangen vil jeg spesifisere hva som er forskjellen på en tegnspråktolk og en talespråktolk.

I og med at jeg snart er utdannet tegnspråktolk, vil denne litteraturgjennomgangen bidra til en bedre forståelse av eget yrke og eget ansvarsområde. Temaet som diskuteres i denne teksten vil også ruste meg for framtidige profesjonsdiskusjoner, samt gi meg verktøy som kan bistå meg når jeg skal analysere og beskrive eget tolkearbeid. Det gir også deg som leser en bedre forståelse av hvordan kommunikasjon fungerer, og dermed også hvordan tolking fungerer. Du vil også få utvidet din kunnskap innenfor temaer som omhandler tolkeprosessen, tolkerollen og etikk.

Gjennom å ta for seg ulike forskningsartikler, bøker og annet materiell skal denne litteraturgjennomgangen se på ulike måter forskere og profesjonsutøvere prøver å beskrive tolkeprosessen, samt hvordan de beskriver tolkens rolle. Problemstillingen blir da som følger: «litteraturgjennomgangen skal beskrive og diskutere ulike modeller som omtaler tolkeprosesser». Med dette vil jeg presisere at litteraturgjennomgangen baserer seg på forskning gjort i flere forskjellige land og vil ikke bare være avgrenset til forskning gjort i Norge. Litteraturgjennomgangen starter med en generell forklaring om hvordan samfunnet

oppfatter kommunikasjon, og hvordan dette kan overføres til hvordan vi oppfatter tolker og deres arbeid. I tillegg presenterer litteraturgjennomgangen hvordan Reddy har en annen tilnærming i hvordan vi kan forstå kommunikasjon gjennom det han kaller *toolmakers paradigm*. Videre vil litteraturgjennomgangen presentere en tidslinje og beskrive utviklingen av ulike tolkeprosessmodeller og tolkeroller. Her ser vi utviklinger på hvordan modeller har endret fokus fra å se på hva som skjer i hjernen til tolken til mer fokus på sosial identitet og kultur, samt en endring av beskrivelsen av tolkens rolle. Deretter blir forskjellen på disse modellene forsøkt beskrevet. Litteraturgjennomgangen vil ta opp temaet metaforer, og hvordan tolkemodellene har hatt sitt grunnlag i ulike typer metaforer. En av modellene vil vise seg å være en gjenganger til tross for at tolker og forskere aktivt har prøvd å bevege seg bort fra den. Siste del presenterer to av de nyere perspektivene som finnes om tolkemodeller og tolkerollen. Disse vil vise hvordan tolker er nødt til å ha modeller som tillater mer fleksibilitet. Samt så vil den siste modellen fremme en tilbakevending til etikk og argumenterer for en modell hvor tolker legger vekt beslutningstaking gjennom prinsipper og verdier, framfor fastsatte regler.

Kommunikasjon og virkelighetsbilder

Ordet kommunisere har sitt opphav i det latinske ordet communicare, som betyr å «gjøre felles» (Svennevig, 2020, s. 72).

Tradisjonelt sett blir kommunikasjon oppfattet som en «enveisprosess» der noen sender innhold som tanker eller følelser, til en mottaker (Sperber & Wilson, 1995; Svennevig, 2020). Dermed blir kommunikasjon ofte forbundet med oppfattelsen at vi kan fysisk overføre våre tanker og følelser til et annet menneske gjennom å ta i bruk ord, begreper og fraser (Reddy, 1993; Sperber & Wilson, 1995; Svennevig, 2020). Reddy (1993) kaller denne tankegangen for en *kanalmetafor* og trekker fram fraser som “*getting one’s thoughts across*” og “*none of your feelings came through to me*” som eksempler på slike metaforer. Derfor ender vi dermed opp med å forklare kommunikasjon med bruk av metaforer som «kanal» eller «rør». Men i realiteten er ikke kommunikasjon så enkelt som dette.

Kommunikasjon er en interaksjon som skjer på et bestemt tidspunkt, på et bestemt sted, mellom personer som har forskjellige relasjoner til hverandre (Napier et al., 2018). Begge (eller alle) parter må jobbe sammen for å skape felles mening (Napier et al., 2018; Svennevig, 2020). Å bruke språket vårt er da egentlig en form for felles handling (Clark, 1996). Når du henviser deg til noen har du som mål at de skal forstå deg og dermed handle ut ifra denne forståelsen. Den som hører på deg, må være oppmerksom på dine bevegelser og prøve å forstå

hva du mener. Begge to utfører handlinger, samt koordinerer disse handlingene med hverandre, og dermed utfører de en felles handling (Clark, 1996). Bø et al. (2018) betegner dette som *språking* og forteller videre at *språking* er å utføre forskjellige språklige handlinger i sosial samhandling. Det er to ulike prosesser for kommunikasjon. Det innebærer de *kognitive* prosessene hos hver enkelt person, altså deres intensjoner og deres forståelse, og det innebærer de *sosiale* prosessene mellom de som kommuniserer, altså hvordan de tilpasser og koordinerer med hverandre (Svennevig, 2020).

Språkbruk oppstår i fellesaktiviteter og på samme måte som språkbruk oppstår i felles aktiviteter, er disse umulige uten bruk av språk. Språkbruk og felles aktivitet er uatskillelige, vi kan ikke forstå den ene uten den andre (Clark, 1996, s. 29).

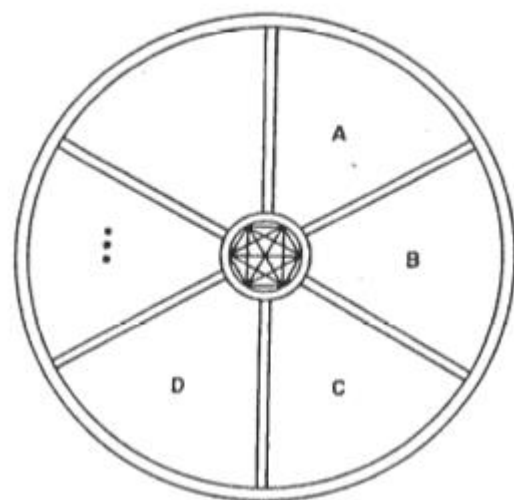
Vi forstår og oppfatter hva folk mener gjennom våre egne erfaringer, de kunnskapene vi har tilegnet oss gjennom livet, våre holdninger og forventninger, samt andre ting som kulturell vår bakgrunn, vårt kjønn og vår alder (Napier et.al., 2018). Dette beskriver Svennevig (2020) som våre virkelighetsbilder. Gjennom å lære vårt morsmål skaper vi redskaper for å forstå verden rundt oss, og for å mestre omgivelsene våre. Vi lærer hvordan vi kan snakke om verden på, og dette skjer gjennom å skape våre virkelighetsbilder (Svennevig, 2020). Alle har dermed ulike perspektiver på verden, samtidig som noen personer eller grupper kan dele en felles forståelse på ting fordi det er en kulturell enighet. Som Svennevig (2020, s. 200) skriver: «vår oppfattelse av verden eller «virkeligheten» er ikke direkte og umiddelbar, men til en viss grad allerede språklig og dermed kulturelt betinget».

Reddys *tollmakers paradig*

Reddy (1993) presenterer en alternativ måte å vise til hvordan kommunikasjon fungerer, som står i kontrast til kanalmetaforen. Dette kaller han *toolmakers paradig* (figur 1).

Her foreslår han at hver og en av oss er isolert i forskjellige miljøer når vi kommuniserer med hverandre. Han forklarer dette med begrepet *radikal subjektivitet*, som betyr at hver og en av oss lever i vår egen verden der ingen på en fullstendig måte kan dele opplevelsene, tankene, følelsene og oppfatninger til en annen (Wilcox & Shaffer, 2005). Se for deg en kake som er delt inn i 6 deler. I hver del av kaken lever et

MICHAEL J. REDDY

Figur 1: *Toolmakers paradig* (Reddy, 1993, s. 172)

menneske, med et gitt miljø. Det vil si at miljøene som personene lever i kan være tilnærmet lik hverandre i hva de inneholder, f.eks. vann, tre og steiner. Men miljøene kan fremdeles være forskjellige med tanke på hvilke typer tre som finnes, hvordan terrenget er utformet, osv. For at disse personene skal kunne kommunisere sammen kan de bare sende papirlapper til hverandre gjennom en maskin i midten. Hver person er nødt til å overleve i sitt gitte miljø og dermed kan det være nyttig å dele viktig informasjon med hverandre om f.eks. redskaper som kan være hjelpsomme. La oss si at en person har funnet ut hvordan man lager en hammer og ønsker å dele dette med de andre personene. Hvordan vil hen da gå fram for å dele den informasjonen? Reddy (1993) forklarer det som dette:

1. Det hele starter med at en person ønsker å dele et redskap, f.eks. en hammer, med de andre.
2. Denne personen skriver ned instruksjonene om hvordan redskapet kan lages på et papir som hen sender gjennom maskinen i midten.
3. De andre personene mottar dette papiret og er nødt til å prøve å forstå instruksjonene som er skrevet på papiret basert på sitt eget miljø.
4. Etterpå vil de prøve å lage selve redskapet med de produktene de har tilgjengelig i sitt eget miljø.
5. Produktet de da ender opp med kan være ganske forskjellig fra det opprinnelige redskapet, og de må aktivt prøve å forstå hvorfor dette redskapet ble delt, hvordan personen brukte redskapet, og hvorfor redskapet skal deles videre.

Hvis redskapet til person B overhodet ikke samsvarer med redskapet til person A, og person B ikke forstår hensikten med redskapet, så kan misforståelser oppstå. Dette betyr at person A er nødt til å sende et nytt papir med bedre instruksjoner for at person B skal klare å forstå. På denne måten foregår kommunikasjon. Vi som mennesker prøver å aktivt få ting til å gi mening (Wilcox & Shaffer, 2005).

Hvis vi skulle ha forklart samme prosess med bruk av kanalmetaforen hadde dette sett veldig annerledes ut. Prinsippet går ut på det samme. Hver person lever i sitt eget miljø, men gjennom maskinen kan du nå dele fysiske materialer og selve redskapene. Dette krever da en utrolig avansert maskin, og man trenger ikke anstrenge seg for å få ting til å gi mening (Reddy, 1993, s. 174). Vi kan forklare dette med at *toolmakers paradigm* sender instruksjoner for meningsdanning, og kanalmetaforen sender mening.

Tolken som en tredjepart

If speaking for someone else seems to be a mysterious process that may be because speaking to someone does not seem mysterious enough (Siert i Wilcox & Shaffer, 1995, s. 27).

Tolking handler i all hovedsak om kommunikasjon (Wilcox & Shaffer, 1995). Det innebærer å sørge for at to eller flere parter, som ikke deler samme språk, har mulighet til å kommunisere sammen (Haualand et al., 2018). En tolk skal, i tillegg til å ha ferdigheter i minst to språk og kunnskap om hvordan man tolker mellom disse, ha ferdigheter i hvordan man tilpasser seg ulike sosiale kontekster, ferdigheter i hvordan man møter og samarbeider med mennesker som har ulike relasjoner til hverandre, samt ferdigheter med å jobbe i ulike situasjoner og kontekster (Haualand et al., 2018). I denne oppgaven blir begrepet tolk brukt i sammenheng med tegnspråktolk, altså tolk som tolker mellom et talt og tegnet språk.

Med dette er det viktig å få frem hva som er forskjellen mellom en tegnspråktolk og en talespråktolk. I bunn og grunn kan vi si at tegnspråktolking innebærer den samme grunnleggende prosessen som talespråktolking (Napier et al., 2018, s. 4). Det som utgjør forskjellene, er derimot to spesifikke ting; modalitet og kontekster. Med modalitet snakker vi om selve språkene det tolkes mellom. Som det kanskje ligger i ordet så tolker en talespråktolk mellom to talte språk, dermed jobber de innenfor det auditive og verbale feltet og er avhengig av hørsel for å forstå og tale for å kunne produsere (Napier et al., 2018; Nilsson, 2018). På den andre siden jobber tegnspråktolker innenfor det visuelle og gestuelle feltet, fordi de tolker mellom et talt språk og et tegnspråk (Napier et al., 2018; Nilsson, 2018). Med dette oppfattes språket gjennom synet, og produseres gjennom bruk av hender, samt andre kroppslige elementer som ansiktet, munn, øyenbryn, osv. (Nilsson, 2018). Med kontekster så snakker vi om situasjonene de arbeider i. Tegnspråktolker arbeider i flere typer situasjoner enn talespråktolker på grunn av deres ulike regelverk, ulike rettigheter og ulike plikter (Haualand et al., 2018, s. 15). Både tegnspråktolker og talespråktolker tolker innenfor offentlige tjenester, men i tillegg til dette så tolker tegnspråktolker innenfor alt mellom skole, jobb og andre private sammenhenger som f.eks. bryllup, begravelse eller konfirmasjon (Haualand et al., 2018). Talespråktolker jobber i hovedsak med minoritetsspråklige som etter en periode vil lære seg det nye språket i det landet de har kommet til, dermed vil avhengigheten av tolk reduseres etter hvert som de har lært seg dette språket (Haualand et al., 2018; Napier et al., 2018). Døve og hørselshemmede derimot har ikke muligheten til å få fullstendig tilgang til et talt språk, selv om de bruker hørselstekniske hjelpemidler som f.eks. høreapparater (Napier et al., 2018). Som betyr at de i stor grad vil ha et livslangt forhold til tegnspråktolker i alle

livssituasjoner (De Meulder & Hualand, 2021; Napier et al., 2018). Disse to faktorene, modalitet og kontekst, vil påvirke tolkenes opplevelse og forståelse av seg selv som profesjonsutøvere (Hualand et al., 2018, s. 15). Det finnes også tolker som er døve, men dette er ikke et tema for videre beskrivelse og diskusjon i denne teksten.

En utbreende trend i dagens samfunn er favoriseringen av bruk av tolker framfor å tilrettelegge for direkte kommunikasjon i offentlige tjenester (De Meulder & Hualand, 2021). I mange sammenhenger vil det å sette inn tolk bli oppfattet som en «kvikkfiks» for å løse ulike språkproblemer (De Meulder & Hualand, 2021, s. 30). Her kan vi se sammenheng til hvordan vi oppfatter kommunikasjon som en form for «kanal». Vi har to personer som ikke kommuniserer på samme språk, dermed blir det satt inn en tolk som skal «løse disse språkbarrierene» og dermed kan sørge for at «meningen» blir «sendt gjennom» tolken.

I lys av Reddy's *toolmakers paradigm* jobbes det aktivt for å skape mening mellom person A og B på bakgrunn av deres miljø. Hvis person A og person B ikke deler samme språk må det settes inn en tolk. Som jeg oppfatter, med bakgrunn i Reddy's *toolmakers paradigm*, vil tolken dermed også være nødt til å danne mening av det person A ønsker å dele med person B basert på sitt eget miljø, før det sendes videre til person B. Det blir dermed lagt på et ekstra ledd mellom person A og B. Man kan derfor anta at dette vil påvirke prosessen mellom å dele informasjon. Det kan være at person A og B har et tilnærmet likt miljø og dermed forstår hverandre mye bedre enn en tolk vil, men i denne oppgaven skal vi ikke gå mer inn på dette temaet. Det er derimot viktig å tenke på hvordan kommunikasjon foregår når en tolk settes inn. Som Hualand et al. (2018, s. 24) så fint forklarer det:

For å forstå hva som skjer i den tolkede situasjoner er det viktig å innse at alle deltakerne, inkludert tolken kommer til interaksjonen med sin egen oppfatning av det som skal skje, og at denne forståelsen påvirker hvordan man oppfatter det som blir sagt.

Tolkeprosessmodellene som blir presentert senere i oppgaven prøver å forklare hvordan tolking foregår. Som beskrevet ovenfor kan man ikke høre ikke hva en person mener, og vi kan heller ikke lese deres tanker. Tolkemodellene får det til å virke som om tolker har direkte tilgang til folks tanker og følelser, men egentlig så gjør de bare antakelser om hva folk mener (Wilcox & Shaffer, 1995). Som tolker er det viktig å være bevisst på at begrepene og metaforene vi bruker for å forklare kommunikasjon, altså «kanalmetaforen», ikke skildrer hvordan det faktisk fungerer (Wilcox & Shaffer, 1995). Wilcox & Shaffer (1995, s. 48) konkluderer med:

Only if we have an accurate understanding of how human communicate through language, of how we understand each other, can interpreters approach their task fully aware of the essentially creative nature of what they are doing. In all cases, interpreters construct meanings, make sense, and hope that the sense they made somewhat captures the sense intended.

Døve bruker en rekke språklige og semiotiske ressurser i interaksjoner med hørende når tolk ikke er til stede (De Meulder & Haualand, 2021). Til tross for dette trekker De Meulder & Haualand (2021) fram hvor lite oppmerksomhet akkurat dette får innen forskning. Måten døve bruker språklige og semiotiske ressurser har vært, og blir fremdeles, sett på som unormal språkpraksis (De Meulder & Haualand, 2021).

Utviklingen av ulike tolkemodeller

Mye av litteraturen som blir brukt som et utgangspunkt for denne litteraturgjennomgangen omhandler tema «tolkemodeller» i varierende grad. Både Napier, McKee & Goswell (2018), Tiselius (2018), Wilcox & Shaffer (2005) og Roy (1995) bruker begrepet «modell» i sine artikler, men bruker det på litt forskjellige måter. Det følgende avsnittet vil prøve å forklare forskjellen på disse «modellene» de snakker om.

Napier et al. (2018) snakker om modeller i form av verktøy tolker kan bruke for å analysere og beskrive hva som foregår i en tolket situasjon. De skal også bidra til at tolker skal kunne analysere rundt hva som kunne ha hjulpet eller hindret disse tolkeopplevelsene. Napier et al. (2018) presiserer at endringer i teorier om kommunikasjon og tolkerollen har bidratt til utviklingen av forskjellige modeller. Videre deler de disse modellene inn i to kategorier kalt *information processing models* og *interactive models*. *Information processing models* består av de første tolkemodellene som dukket opp på 70/80-tallet som i stor grad fokuserte på de kognitive aktivitetene under tolkeopdraget, altså det hva som skjer i hjernen til tolken. De kognitive aktivitetene som ble analysert ble delt inn i stadier som å *motta* et språk, *analysere* og *konvertere* mening, for deretter å *levere* ytringen på det andre språket (Napier et al., 2018, s. 77). Disse modellene sammenlignet tolken med en «maskin» som ikke deltar i interaksjonen, men bare skal overføre statisk språklig innhold. Mye av forskning og diskusjoner om tolking har blitt påvirket av disse modellene som opprettholder forestillingen om at tolker er «maskiner» eller «kanaler» (Metzger, 1999, s. 8). *Interactive models* tar mer hensyn til at sosial identitet, kultur og måten vi samhandler på påvirker en tolket samtale. Disse modellene erkjenner at tolken er en aktiv deltaker og gjennom sine handlinger og valg påvirker samhandlingen (Napier et al., 2018, s. 78). Modellene legger mer fokus på selve

samhandlingen mellom tolken, det som tolkes og de andre deltakerne, enn den kognitive prosessen.

Tiselius (2018) tar opp ulike modeller som analyserer, illustrerer og forklarer tolking. Modellene deler hun inn i to kategorier kalt *kognitive modeller* og *sociala modeller*. *Kognitive modeller* inneholder de tidligste modellene om tolking som var preskriptive og tolken ble beskrevet som en «kanal» eller «telefonledning» (Tiselius, 2018, s. 47). Disse modellene så på språket som et statisk system, og dersom du hadde kunnskap innenfor et språk, kunne du forstå meningen med ytringen for deretter å overføre den til det andre språket. *Sociala modeller* inneholder nyere modeller som beskriver tolking som dynamisk, noe som innebærer å se at meningsskaping og forståelse av kontekst og samspillet skjer mellom deltakerne (Tiselius, 2018, s. 47). Altså disse modellene beskriver alle deltakerne interaksjonen, deres budskap og dets betydning for samtalen.

Som vi kan se er inndelingene til Napier et al. (2018) og Tiselius (2018) veldig lik, og de har til dels samme perspektiv på ulike tolkemodeller. Wilcox & Shaffer (2005) og Roy (1995) derimot snakker om «modeller» som først og fremst fokuserer på tolkens rolle. Med begrepet rolle menes i denne forstanden tolkens funksjon i interaksjonen og tolkens forhold til andre (Napier et al., 2018). Rollebegrepet har stått, og står fremdeles, sentralt i tolkeprofesjonen (Haualand et al., 2018). Vi ender dermed opp med et annet perspektiv på det vi kaller «modeller». Anna Witter-Merithew var den første som presenterte disse modellene i et essay publisert i RID avisen *Views* (Roy & Napier, 2015). Tre roller, eller modeller, er felles for artiklene. Disse dukker også opp i boken til Napier et al. (2018) under kapitlet som omhandler rolle, etikk og profesjonell praksis. Witter-Merithew (Roy & Napier, 2015) og Roy (1995) beskriver i tillegg en annen rolle. Denne oppgaven presenterer dermed til sammen fire roller. Roy (1995) diskuterer at disse rollene viser et skille der tolken enten er ekstremt personlig involvert i interaksjonen eller ikke er personlig involvert i interaksjonen.

1. *Hjelpermodellen*; Denne modellen er en av de tidligste tolkemodellene (Wilcox & Shaffer, 2005). Før tolkeprofesjonen ble opprettet ble tolking i stor grad gjennomført av frivillige av døves familiemedlemmer eller venner, samt arbeidere som jobbet for å gi hjelp og råd til mennesker i nød (eks. prester) (Napier et al., 2018). Tolken ble da sett på som en «hjelper» som skulle hjelpe døve med sitt «kommunikasjonshandikap». Det var ingen garanti på kvaliteten av tolkingen, ei at taushetsplikten ble overholdt. Det var ingen klare grenser mellom koordinering av samtalen og hvor mye en tolk tok del i samtalen (Napier et al., 2018, s. 40). Døve, i lys av denne modellen, ble sett på

som individer som ikke kan ta vare på seg selv uten hjelp av tolk (Roy, 1995, s. 139-140).

2. *Kanalmodellen*; I senere år begynte tolker og forskere innenfor feltet å se nærmere på tolkeprosessen og tolkerollen (Wilcox & Shaffer, 2005). I et forsøk på å bevege seg vekk fra hjelpermodellen, samt et ønske og nødvendighet for å definere tolking som en profesjon, ble kanalmodellen til (Roy, 1995; Roy & Napier, 2015). Det trengtes nemlig tolker som var «profesjonelle» (Janzen & Korpiniski, 2005). Tolken skulle ikke lenger «hjelp» de døve, men ble mer tenkt på som en «maskin» eller «kanal» som bare skal overføre språklig innhold uten å selv være emosjonelt eller personlig involvert i samtalen (Roy, 1995; Roy & Napier, 2015). Tolkeprofesjonen prøvde aktivt å distanseres seg fra hjelpermodellen i et forsøk på å styrke medlemmer av døvesamfunnet (Janzen & Korpiniski, 2005, s. 168). For å unngå at nye tolker skulle bli «hjelpere», ble tolker ofte sammenlignet med en «telefon», en «bro» eller andre maskinlignende enheter som «en svart boks» (Napier et al., 2018; Roy, 1995). Denne modellen var basert på funksjonen til konferansetolker som ble hørt og ikke sett (Napier et al., 2018, s. 41). Innad i tolkefeltet ble det fremmet at tolker skulle være «usynlig». Witter-Merithew påstår at denne modellen gjorde det mulig for tolker å fraskrive seg ansvar hvis noe gikk galt under et tolkeoppdrag, og i tillegg begynte flere (både døve og hørende) å oppfatte tolkene som kalde og egoistiske (Roy & Napier, 2015). Selv om denne modellen har fått mye kritikk i de senere årene var den en viktig milepæl for tolkene som i denne perioden begynte å tenke kritisk på deres rolle og de ferdighetene de trengte for å utføre profesjonelt arbeid (Janzen & Korpiniski, 2005, s. 168). Denne modellen vil være hovedfokuset til mye av det som diskuteres videre i denne oppgaven.
3. *Tolken som en tilrettelegger av kommunikasjon*; Denne modellen var veldig lik kanalmodellen med at den beskrev en kommunikasjon som bestående av en sender, et innhold og en mottaker, men istedenfor tolken som en «kanal» ble tolken til en «ekspert på språk og kommunikasjon» som skulle tilpasse seg hver enkel deltaker og deres måte å kommunisere på (Roy, 1995). Tolken ble en kommunikasjonsspesialist som skulle motta, forstå, konvertere og overføre innhold (Roy, 1995, s. 145). I tillegg fikk tolken ansvar for å møte deltakerne på forhånd der de skulle avklare roller og ansvar, samt planlegge plassering, belysning, klær, osv. (Roy & Napier, 2015, s. 294).
4. *Tolken som tospråklig-bikulturell spesialist*; Etter hvert som døve ble sett på som medlemmer av et eget språklig felleskap, ble det formet en ny modell (Napier et al.,

2018). Denne modellen fremmet at tolken må «bygge bro» mellom både kultur og språk (Napier et al., 2018). Napier, et.al. (2018) spesifiserer at tolken i større grad må forklare og utjevne den døves posisjon i samfunnet framfor den hørende. Tolker ble da sett på som «allierte» i døvesamfunnets vei til likestilling (s. 41). Med begrepet allierte mentes det å jobbe med døvesamfunnet og støtte deres mål og interesser (Janzen & Korpiniski, 2005). Denne modellen understreker at språk og kultur ikke kan skilles og tolker må være bevisst over at de kommuniserer både på tvers av språk og kulturer (Roy, 1995). Modellen legger stor vekt på integriteten og nøyaktigheten til tolkingen (Roy & Napier, 2015, s. 294).

For å gjøre det lettere å forstå kan vi derfor skille mellom Napier et al. (2018) og Tiselius (2018) sine *prosessmodeller* og Roy (1995), Wilcox & Shaffer (2005) og Napier et al. (2018) sine *rollemodeller*.

Kanalmodellen som en gjenganger

De nyere rollemodellene dukket opp som et forsøk på å erstatte tankegangen om tolken som en «kanal». De gamle modellene som beskrev tolken som «maskiner» og begrenset de fra å involvere seg, ble erstattet med modeller som aksepterte at tolker er aktive deltakere og til og med alliert med de døve (Wilcox & Shaffer, 2005, s. 28). De nye modellene har endret seg med den forståelsen om at tolken må ha et større ansvar med å vurdere situasjonen, kjenne til variasjoner i språk og kultur, samt hvordan man kler seg riktig (Roy, 1995, s. 148). Samtidig så har ingen av disse modellene beveget seg bort fra den grunnleggende forestillingen om at tolken er en «kanal» der språk passerer gjennom og Roy (1995) konkluderer i sin artikkel med at kanalmodellen fortsatt vedvarer. Modellene klarer å bryte ned tolkeprosessen på en bra måte, men fokuset deres på overfladiske aspekter ved kommunikasjon forsterker vår forestilling om at tolken en passiv deltaker som jobber mekanisk (Roy, 1995). Wilcox & Shaffer (2005) konkluderer også at kanalmodellen fortsatt gjenstår og de mener at vi fortsetter å tenke på tolkeprosessen og kommunikasjon i form av en «kanal». Vi har klart å bevege oss bort fra kanalmodellen når vi snakker om tolkens rolle, men de mener at vår forståelse om kommunikasjon og hva det innebærer å tolke mellom språk stort sett er uendret (Wilcox & Shaffer, 2005). Wilcox & Shadder (2005, s. 33) sier kommunikasjon, og tolking, er en aktiv prosess hvor vi konstruerer mening, og dermed kan ikke kommunikasjon forstås i form av en passiv og mekanisk kanalmodell. De understreker at vårt ønske om å fjerne kanalmetaforen fra tolkemodeller har bidratt til at vi har beveget oss bort fra hva kommunikasjon faktisk

innebærer. Det er her de trekker fram Reddy's *toolmakers paradigm*, beskrevet ovenfor, som en annen måte å tenke på hvordan kommunikasjon faktisk foregår.

Kanalmodellen som en metafor

Som nevnt tidligere i oppgaven er den generelle oppfattelsen av kommunikasjon basert på at vi fysisk sender våre tanker og følelser til en mottaker. Vi ser da altså på kommunikasjon i form av en kanalmetafor. Kanalmodellen mener at tolken fungerer som en kanal mellom to eller flere personer, og dermed kan vi se av vår oppfattelse av kommunikasjon, samt vår oppfattelse av tolking, er basert på en kanalmetafor. Med dette er det viktig å gå inn på hva metaforer faktisk er og hvorfor vi velger bruker de. Askeland & Agdestein (2019) har gjennom sin bok prøvd å forklare metaforer i sammenheng med ulike kontekster. De forklarer metaforer som mentale flyttebiler som frakter kunnskap fra et område til et annet. Svennevig (2020, s. 200-201) sier vi bruker språklige bilder, eller metaforer, når virkeligheten er for kompleks, abstrakt og vanskelig å formidle. Dermed blir det som er nytt og ukjent enklere å forstå og formidle. Metaforen som vi lager oss gjør det lettere å se eller forstå aspekter i det ukjente område, men samtidig gjøre at andre sider blir vanskeligere å få øye på eller forstå. Som han sier «en metafor synliggjør og understreker altså visse sider ved et fenomen og skjuler eller nedtoner andre» (Svennevig, 2020, s. 201).

Når tolker skal prate om egen profesjon og rolle ytrer de ofte begreper som «kanal», «bro», «rør» eller «maskin» (Napier et al., 2018; Roy, 1995; Wilcox & Shaffer, 2005). Alle disse fungerer som metaforer for å forklare hva en tolk gjør. I denne «kanalen» eller «røret» skal det skje mye ting på samme tid; tolken skal med nøyaktighet, upartiskhet og nøytralitet overføre setninger uten å endre eller legge til mening (Roy, 1995, s. 133). Det beskriver en maskin med en utrolig evne til å overføre mening fra en person til en annen uten at dette på noen helst måte blir påvirket av noen ting (Reddy, 1993, s. 174). Vi kan se at kanalmetaforen bidrar til at folk lettere kan forstå hvordan tolking eller kommunikasjon fungerer, men det skjuler også det som gjør det så kompleks og vanskelig. Altså vi forstår i større grad at tolking handler om å «overføre» språk mellom to eller flere personer, men kanalmetaforen skjuler også alle de andre aspektene som er involvert når man tolker. Metaforer blir også nevnt litt senere i oppgaven.

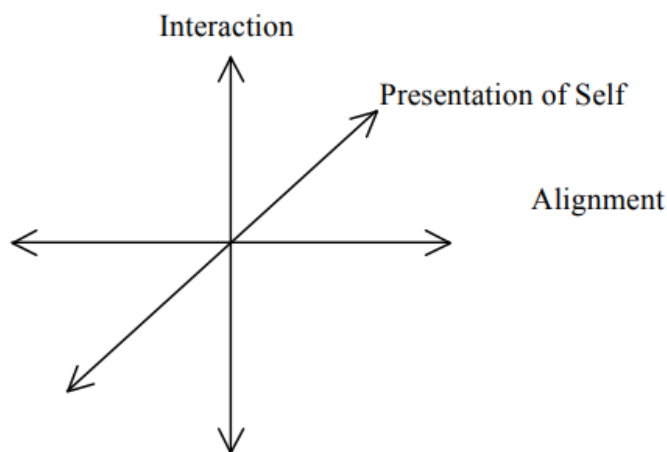
Nyere perspektiver på tolkerollen

Llewellyn-Jones & Lee's rollemodell

Tidligere nevnt i denne oppgaven så argumenterer Wilcox & Shaffer (2005) for at tolker må forstå hvordan kommunikasjon faktisk foregår for å kunne utføre jobben sin, altså utføre sin

rolle, på best mulig måte. Llewellyn-Jones & Lee (2013) mener noe av det samme. De sier at å analysere interaksjonene og normene mellom individer som ikke trenger tolk er viktig, for så å finne ut hvilke roller som kan være passende for tolken. De mener det også er viktig å undersøke hvordan en tolk kan introduseres i en interaksjon uten å hemme eller påvirke den negativt (Llewellyn-Jones & Lee, 2013). Tolken til stede for å bidra til at to eller flere personer som ikke snakker samme språk kan kommunisere med hverandre som de ønsker, avhengig av setting, de som kommuniserer sammen, deres mål og tolkens kompetanse kan dette oppnås (Llewellyn-Jones & Lee, 2009, s. 6).

I lys av dette argumenterer Llewellyn-Jones & Lee (Lee & Llewellyn-Jones, 2011; Llewellyn-Jones & Lee, 2013) for en helt ny tilnærming til tolkerollen som gjenspeiler det arbeidet tolken faktisk gjør, framfor å bare se på de som tolker som oversettere av ulike språk. Denne modellen skal hjelpe både studenter og ferdig utdannede tolker med å definere og avgrense de avgjørelsene de tar for seg under en tolket interaksjon (Llewellyn-Jones & Lee, 2013). Det er nettopp disse valgene som tas under interaksjonene som skaper rollen til tolken og dette er sentralt for modellen (Lee & Llewellyn-Jones, 2011, s. 2). Det er også viktig å poengtere at denne modellen havner inn under kategorien til Tiselius (2018) sine *sociala modeller*. Llewellyn-Jones & Lee's *rollemodell* ønsker å skape et handlingsrom der tolken har mer frihet til å manøvrere faglige avgjørelser (Lee & Llewellyn-Jones, 2011; Llewellyn-Jones & Lee, 2013). Modellen foreslår at tolkens rolle ikke skal være regelbasert, men styres av handlingsrommet («*the role-space*») tolken skaper i den gitte situasjonen (Llewellyn-Jones & Lee, 2013, s. 56). Dette handlingsrommet bygges opp av tre akser (figur 2). Ved å sette sammen disse tre aksene lages det en tredimensjonal form som sier hvordan tolkens handlingsrom ser ut i en gitt interaksjon.

Figur 2: Samspillet mellom aksene (Llewellyn-Jones & Lee, 2013, s. 67).

X: The axis of participant/conversational alignment – handler om hvordan tolken tilpasser seg deltakerne i situasjonen, hvor mye tolken retter kommunikasjonen til eller identifiserer seg med en spesifikk deltaker, samt om tolken henvender seg direkte på ytringer fra en deltaker (Llewellyn-Jones

& Lee, 2013). Eksempler på dette kan være å komme med en forespørsel rettet mot en spesifikk deltaker eller forklare aspekter ved tolkeprosessen (Lee & Llewellyn-Jones, 2011, s. 5). Det handler om at deltakerne skal oppnå felles forståelse og tolken bidrar til dette som da betyr hen må være en del av situasjonen. Det er tre parter som skaper interaksjonen (Llewellyn-Jones & Lee, 2013, s. 61).

Y: The axis of interaction management – handler om tolkens rom for regulering eller styring av situasjonen. Dette kan være spesifikke ting som påvirker tolkens evne til å tolke effektivt (Lee & Llewellyn-Jones, 2011, s. 5). Eksempler på dette kan være stopping for å avklare, håndtering av turtaking, spørre en deltaker om hen kan snakke høyere eller saktere, eller gi kommentarer på omgivelsene som da kan være lysstyrke og støynivå (Lee & Llewellyn-Jones, 2011; Llewellyn-Jones & Lee, 2013).

Z: The axis of “presentation of self” – handler om i hvor stor grad tolken kan være seg selv. Dette vil være ulikt fra interaksjon til interaksjon. Det handler om hvorvidt tolken skal introdusere seg selv, svare direkte på spørsmål, komme med kommentarer om personlige meninger om hva man liker og/eller ikke liker, eller bidra til småprat (Lee & Llewellyn-Jones, 2011; Llewellyn-Jones & Lee, 2013).

Llewellyn-Jones & Lee (2009, 2013) mener at en tolk ikke kan si at hen «går ut av tolkerollen» fordi det er noe tolken har og ikke gjør. Tolken er et menneske med spesialiserte kommunikasjonsevner, og man kan ikke gå ut av rollen av å være et menneske (Llewellyn-Jones & Lee, 2009, s. 6). De argumenterer for at tidligere tolkemodeller har bidratt til å hemme (istedenfor å lette) interaksjonen mellom deltakere, og de mener det er viktig å rette fokus mot hvordan tolken tar informerte beslutninger og hvordan de presenterer seg selv i gitte situasjoner (Lee & Llewellyn-Jones, 2011). Målet til en tolk er at i hver interaksjon skal det som skjer være passende og dette styres av størrelsen og formen på handlingsrommet. Handlingsrommet bestemmer den mest hensiktsmessige og effektive rollen tolken burde ha under en tolket interaksjon (Lee & Llewellyn-Jones, 2011).

En som er skeptisk på modellen til Llewellyn-Jones & Lee er Hanne Skaaden (2018). Hun mener at hvis tolken får denne «flytende» rollen (som de foreslår) vil det gi uklare forventninger hos de tolken tolker mellom. «Det vil kunne skade partenes tillit til tolken som profesjonsutøver, siden de da aldri «vet hva de får»» (Skaaden, 2018, s. 293). Samtidig vil en «flytende» tolkerolle kreve en urealistisk omfattende utdanning til tolkene, i og med at tolken da skal gi råd innenfor en rekke fagområder (Skaaden, 2018). Istedenfor å utvikle tolkens

ansvarsområde, slik som Llewellyn-Jones & Lee foreslår, så mener Skaaden at økt kunnskap og forståelse om tolkens ansvarsområder er essensielt og «kunnskap om språkets natur kan forhindre at tolken misbruker makten og kommer i veien for partenes egne stemmer» (Skaaden, 2018, s. 297).

Dean & Pollard's DC-S

Tidligere ble det beskrevet at modellene til Napier, et.al. (2018) og Tiselius (2018) kunne brukes som verktøy tolker anvender for å analysere og beskrive hva som skjer i en tolket situasjon og hva som kunne ha hjulpet eller hindret den tolkede interaksjonen ytterligere. De tidligere modellene prøvde til en viss grad å forklare hvordan den språklige overføringen ble gjennomført, da med en beskrivelse av tolken som en «kanal» eller «maskin», før fokuset ble skiftet til tolkens rolle. Napier, et al. (2018, s. 42) avslutter avsnittet sitt med å komme med en alternativ måte å beskrive tolkerollen på:

Overall, the sign language interpreter's role is to facilitate communication between deaf and hearing people, making appropriate linguistic, cultural and relational decisions in the transfer of messages from one language and person to another.

De fortsetter med å si at det noen ganger er lettere å definere en tolks rolle ved å si noe om hva en tolk ikke burde gjøre, som å gi personlige råd, eller bidra med emosjonell eller fysisk støtte. Med dette kommer vi inn på hvordan tolker selv beskriver eget yrket, og her har Dean & Pollard (2018) noen interessante og relevante observasjoner.

Dean & Pollard (2011, 2018, 2022) tar opp begrepene *normativ* og *deskriptiv etikk*, samt begrepene *teleologisk* og *deontologisk* perspektiver på etikk. Disse begrepene er viktig å forklare i denne oppgaven for at neste del skal bli lettere å forstå. *Normativ etikk* handler om hvordan en burde oppføre seg eller hva som burde skje i en tolkesituasjon. Altså hva man bør eller ikke bør gjøre (Dean & Pollard, 2018, 2022). *Deskriptiv etikk* handler om å dokumentere hva en tolk egentlig gjør, og dermed beskrive den atferden som blir utført (Dean & Pollard, 2022). *Teleologisk* tilnærming til etisk tankegang fokuserer på resultatene eller konsekvensene av de beslutningene man tar for seg (Dean & Pollard, 2011, s. 157). *Deontologisk* tilnærming til etisk tankegang er opptatt av å følge forhåndsbestemte regler (Dean & Pollard, 2011, s. 157). Begge disse begrepene stammer fra det normative etikkfeltet, fordi begge har som grunnlag å beskrive hva som er riktig handling.

Dean & Pollard påstår at innflytelsen av rollemetaforer har påvirket hvordan tolkeprofesjonen tenker om etisk atferd (2018, s. 47). Som nevnt tidligere blir metaforer brukt for å forstå eller

formidle noe når virkeligheten er for kompleks eller abstrakt. Innenfor tegnspråktolking har rollemetaforer, som «kanalmetaforen», blitt utviklet og fremmet for å kunne ta i bruk tolkenes retningslinjer (Dean & Pollard, 2018, s. 47). *Tolkenes yrkesetiske retningslinjer* fungerer som normer som dikterer hvordan en tolk burde oppføre seg i en tolket interaksjon og hvordan tolken skal gjennom godt faglig skjønn utføre sitt arbeid (Akademikerforbundet, 2017). Dette kan inkludere normer som at tolken skal opptre «upartisk» og tolken skal aldri misbruke sin posisjon. Metaforer havner innenfor det vi kaller deskriptiv etikk. De er med på å demonstrere hva folk gjør, uten å vurdere om det de gjør er riktig eller ikke (Dean & Pollard, 2018). De rollemetaforene som tolkeprofesjonen har benyttet seg av dikterer i stor grad hva tolker bør gjøre, og blir da brukt som et apparat under normativ etikk. Dean & Pollard (2018) mener etikere vil beskrive dette som upassende. Ved at tolkeprofesjonen bruker metaforer som verktøy innen normativ etikk, og ikke deskriptiv etikk hvor de hører hjemme, sier Dean & Pollard (2018, s. 50) at «dette er en misbruk av metaforer og man kan ikke bruke en metafor for å måle effektiviteten til en beslutning». På samme måte så konkluderer Roy (1993, s. 127) med at bruken av metaforisk språk har «begrenset profesjonens evne til å forstå tolkeprosessen». Deskriptiv etikk deler ikke det samme vokabularet som normativ etikk, og på grunn av metaforisk språkbruk uttrykker derfor tolker ofte hva som er normativt ved å bruke ikke-normative begreper og fraser (Dean & Pollard, 2022, s. 68). Eksempler på dette kan være fraser som «bare lat som jeg ikke er her» eller «jeg fungerer som en bro».

You cannot use metaphorical language to justify a decision, just like you cannot measure a room with the color blue (Dean & Pollard, 2018, s. 54).

Dean & Pollard (2011) fremmer den teleologiske tilnærmingen til etisk tankegang. De mener at med et skjema om tolkepraksis som fokuserer på kontekstuelle faktorer, og ikke bare språk- og kulturelle kunnskaper, vil gjøre det lettere for studenter og nyutdannede tolker å dra nytte av lærernes og veiledernes erfaringer (Dean & Pollard, 2011, s. 159). I stedet for en deontologisk tilnærming til etisk tankegang hvor det dikteres eller forbyes spesifikk atferd, argumenterer de for en teleologisk tilnærming med tilsvarende retningslinjer som legger vekt på verdier og prinsipper framfor fastsatte regler (Dean & Pollard, 2011, s. 159). Dean & Pollard (2011) forklarer at tolkenes fokus på rolle er et resultat av deontologisk påvirkning, og at de er sjokkert over hvor mye tolker og forskere diskuterer rolletemaet uten å legge like mye vekt og fokus på tolkens ansvar.

DC-S, kjent som *demand control schema for interpreting*, er utviklet av Dean & Pollard som en ny tilnærming som kan hjelpe å analysere tolkens arbeid og hvordan de tar beslutninger

(Dean & Pollard, 2022). Altså en ny tilnærming på en tolkmodell. DC-S er basert på verdier og prinsipper og bidrar til å gi tolkene effektive måter å uttrykke deres tanker og følelser som er knyttet forskjellige tolkesituasjoner. Skjemaet bidrar også til at tolker kan undersøke og analysere egne handlinger innenfor et etisk rammeverk (Dean & Pollard, 2022). Deres modell gir tolker muligheten til å basere valgene deres på prinsipper eller verdier og dermed gi de en mulighet for å rettferdiggjøre hvorfor de valgte de spesifikke prinsippene eller verdiene (Dean & Pollard, 2022). Det at du viker fra et prinsipp betyr ikke at det er forlatt, men at det har blitt nedprioritert til fordel for et annet prinsipp (Dean & Pollard, 2022, s. 65). De forklarer at essensen med å vise ansvar nettopp er denne veiingen av prinsipper og verdier, valget man tar og hvordan man opprettholder valget (Dean & Pollard, 2018).

Deres DC-S er kontekstbasert og legger vekt på et samspill mellom det de kaller for *demands* og *controls*. Med begrepet *demands* menes det de ulike kravene som stilles til tolkene under tolkeoppdragene (Dean & Pollard, 2013). Disse kan deles inn i fire kategorier: miljøkrav, mellommenneskelige krav, paralingvistiske krav og intrapersonlige krav (Dean & Pollard, 2013). Videre forklaring på disse kategoriene kan du finne på figur 3.

Demand Category	Definition	Examples
Environmental	That which is specific to the setting	Sub-categories include: goal of the environment physical surroundings personnel/clientele specialized terminology
Interpersonal	That which is specific to the interaction of the consumers and the interpreter	Power/authority dynamics Communication style Communication goals Emotional tone or mood Cultural dynamics Thought worlds
Paralinguistic	That which is specific to the quality of the consumers' expressive language	Physical limitations Cognitive limitations Physical positioning Idiosyncratic sign/speech Volume Pace Accents
Intrapersonal	That which is specific to the interpreter	Feelings/thoughts Physiological distractions Psychological responses

Figur 3: Demands (Dean & Pollard, 2013, s. 5).

Control opportunity	Definition	Examples
Pre-assignment Controls	Controls employed before interpreting work begins	Personal characteristics Education (all types of education) Personal and work-related experience Direct preparation for the assignment
Assignment Controls	Controls employed during interpreting work	Acknowledgement of demands Positive self-talk Behavioral interventions All interpretation/translations Quality of relationships The Code of Ethics or Professional Conduct of interpreting organizations
Post-Assignment Controls	Controls employed after the interpreting work has concluded	Follow-up with consumers Follow-up with referring party Further education on the topic Debriefing/venting Self-care Supervision

Figur 4: Controls (Dean & Pollard, 2013, s. 19).

Controls betyr de ressursene tolkene har som svar eller løsning på de ulike kravene som dukker opp under et oppdrag. I tillegg kan disse ressursene være knyttet til et gitt behov (Dean & Pollard, 2013, s. 17).

DC-S deler mulighetene der tolkene kan bruke ressursene i tre deler: Før oppdraget har begynt, mens oppdraget pågår eller etter oppdraget er over (Dean & Pollard, 2013). Videre forklaring på disse kategoriene kan du finne på figur 4.

Dean & Pollard (2011, s. 156) konkluderer med at deres introduksjon til DC-S har ført til mer «effektive kritiske tenkningsferdigheter, inkludert etiske tankeganger, og større selvtillit blant både tolkestudenter og ferdigutdannede tolker». «Regler og normer til tolker tilbyr ikke samme type rike vokabular som prinsipper gjør, fordi regler og normer klarer ikke kapre fleksibiliteten som etterlengtes» (Dean & Pollard, 2022, s. 63). Derfor argumenterer de for bruken av deres modell.

Oppsummering

Denne litteraturgjennomgang har gjennom å trekke fram ulike forskningsartikler og bøker prøvd svare på problemstillingen som nevnt innledningsvis. Kommunikasjon blir ofte oppfattet som en kanal der vi fysisk overfører egne tanker og følelser til en annen. Men som litteraturgjennomgangen har vist så er ikke dette så enkelt. Når vi kommuniserer prøver vi aktivt å skape en felles mening, begge/alle partene involvert utfører en felles handling og koordinerer disse handlingene med hverandre. Vi forstår og oppfatter hva folk mener med bakgrunn i våre egne erfaringer. Det vil si kunnskap vi har tilegnet oss, de holdningene og forventningene vi har, vår kulturelle bakgrunn, vår alder eller vårt kjønn. En bedre måte forklare hvordan kommunikasjon fungerer kommer fram i Reddy's *toolmaker paradigm*, hvor hver og en av oss lever i et eget miljø og er nødt til å dele kunnskap gjennom instruksjoner som andre er nødt til å forstå. Som tidligere nevnt så handler tolking om kommunikasjon, det å tilrettelegge for at to eller flere parter kan kommunisere sammen, og med dette kreves ulike ferdigheter. Forskjellen mellom en talespråkstolk og en tegnspråktolk, som forklart i teksten, ligger i modalitet og kontekst. Dagens samfunn favoriserer bruken av tolk framfor å tilrettelegge for direkte kommunikasjon. Tolken blir brukt som en kanal hvor språk kan sendes gjennom. Men en tolk kan ikke høre hva en person mener eller tenker, de vil gjøre antakelser og håpe på at disse antakelsene stemmer. Videre har teksten tatt opp problemstillingen om forskning innenfor feltet som omhandler hvordan døve og hørende kommuniserer sammen uten tolk.

Litteraturgjennomgangen har gitt et overblikk over ulike tolkemodeller, altså de som forklarer tolkeprosessen, og de som forklarer tolkerollen. Selv om disse modellene er forskjellige kan vi se at utviklingen til tolkeprosessmodellene og tolkerollen viser et skifte i fokus fra tolken

som en maskin til tolken som en aktiv deltaker. Tolkeprosessmodellene har utviklet seg fra å fokusere på hva som skjer i hjernen til tolken, til andre faktorer som sosial identitet, kultur, samhandling, deltakerne og budskapet. Tolkerollen har utviklet seg fra å være frivillig hjelper som skulle hjelpe døve med sitt kommunikasjonshandikap, til å forklare tolken som en kanal som bare overfører statisk innhold. Videre til tolken som en tilrettelegger av kommunikasjon som, i tillegg til overføring av språklig innhold, skulle ta i betraktning ting som plassering, belysning og klær, og deretter til rollen til tolken som en tospråklig-bikulturell spesialist som skal bygge bro mellom både språk og kultur. Til tross for denne utviklingen argumenterer mange forskere for at kanalmodellen fortsatt vedvarer, og prosessen med å bevege oss bort fra kanalmodellen har bidratt til at vi har beveget oss bort fra hva kommunikasjon faktisk innebærer.

De nyere perspektivene på tolkerollen er det siste litteraturgjennomgangen tar opp. Llewellyn-Jones & Lee's rollemodell tar opp hvor viktig det er at tolken tar informerte beslutninger avhengig av ulike kontekster. Rollen til tolken styres av størrelsen og formen på handlingsrommet og dette blir bygget opp avhengig av konteksten og oppdrag. Handlingsrommet blir bygget opp av tre akser som tidligere er beskrevet i teksten. Deres modell skal hjelpe både studenter og ferdig utdannede tolker med å definere og avgrense de avgjørelsene de tar for seg under en tolket interaksjon. Samtidig så tilbyr deres modell mer fleksibilitet i å manøvrere faglige avgjørelser enn de tidligere modellen. Dean & Pollard kritiserer tolkenes enestående fokus på rolle uten å ta i betraktning tolkens ansvar. De presenterer gjennom sin DC-S en tilbakevending til den normative etikken, nærmere sagt den teleologiske tilnærmingen. Både Dean & Pollard og Roy konkluderer med at tolkeprofesjonen har misbrukt metaforer og bruken av metaforisk språkbruk har begrenset profesjonens evne til å forstå tolkeprosessen. Dean & Pollard argumenterer for at deres DC-S, som er basert på prinsipper og verdier, gjør det lettere for studenter og nyutdannede måter å effektivt uttrykke deres tanker, samt undersøkelse av egne handlinger.

Referanseliste

Akademikerforbundet. (2017, 21. mai). *Tolkeforbundets yrkesetiske retningslinjer*.
<https://www.akademikerforbundet.no/sfiles/8/97/18/2/file/tolkeforbundets-yrkesetiske-retningslinjer2017.pdf>

Askeland, N. & Agdestein, M. (2019). *Metaforer: hva, hvor og hvorfor?*
Universitetsforlaget.

Bø, V., Ferrara, L. & Halvorsen, R. P. (2018). Språkøkologi: Språk og språking i økologiske termer. I H. Hualand, A-L. Nilsson & E. Raanes (Red.), *Talking: Språkarbeid og profesjonsutøvelse* (s. 61-75). Gyldendal.

Clark, H. H. (1996). *Using Language*. Cambridge university press.

Dean, R. K. & Pollard, R. Q. (2011). Context-based Ethical Reasoning in Interpreting: A Demand Control Schema Perspective. *The Interpreter and Translator Trainer*, 5(1), s. 155-182. <https://doi.org/10.1080/13556509.2011.10798816>

Dean, R. K. & Pollard, R. Q. (2013). *Dc-s: The Demand Control Schema: Interpreting as a Practice Profession*. CreateSpace Independent Publishing Platform.

Dean, R. K., & Pollard, R. Q. (2018). Promoting the Use of Normative Ethics in the Practice Profession of Community Interpreting. I L. Roberson & S. Shaw (Red.), *Signed Language Interpreting in the 21st Century: an overview of the profession* (s. 37-64). Gallaudet University Press.

Dean, R. K. & Pollard, R. Q. (2022). Improving interpreters' normative ethics discourse by imparting principled - reasoning through case analysis. *Interpreting and Society*, 2(1), 55–72. <https://doi.org/10.1177/27523810211068449>

De Meulder, M. & Hualand, H. (2019 eller 2021). Sign language interpreting services: A quick fix for inclusion? *Translation and Interpreting Studies*, 16(1), 19–40.
<https://doi.org/10.1075/tis.18008.dem>

Hualand, H., Nilsson, A-L. & Raanes, E. (2018). Tolker og tolking – en introduksjon. I H. Hualand, A-L. Nilsson & E. Raanes (Red.), *Talking: språkarbeid og profesjonsutøvelse* (s. 11–36). Gyldendal.

Janzen, T. & Korpiniski, D. (2005). Ethics and professionalism in interpreting. I T. Janzen (Red.), *Topics in Signed Language Interpreting* (s. 165-199). John Benjamins Publishing Company.

Lee, R. G. & Llewellyn-Jones, P. (2011, 9.-12. februar). *Re-visiting Role: Arguing for a multi-dimensional analysis of interpreter behavior* [Paperpresentasjon]. Supporting Deaf People 2011: an online conference from direct learn. <http://www.online-conference.net/sdp2011/introduction.htm>

Llewellyn-Jones, P. & Lee, R. G. (2009, 28.-31. Januar). *The 'Role' of the Community/Public Service Interpreter* [Paperpresentasjon]. Supporting Deaf People 2009: an online conference from direct learn. <http://www.online-conference.net/sdp2009/introduction.htm>

Llewellyn-Jones, P. & Lee, R. G. (2013). Getting to the Core of Role: Defining Interpreters Role-Space. *International Journal of Interpreter Education*, 5(2), 54-72.

Metzger, M. (1999). *Sign Language Interpreting: Deconstructing the Myth of Neutrality*. Gallaudet University Press.

Nilsson, A-L. (2018). Att tolka från ett tecknat till ett talat språk. I H. Haualand, A-L. Nilsson & E. Raanes (Red.), *Tolking: språkarbeid og profesjonsutøvelse* (s. 76-95). Gyldendal.

Napier, J., McKee, R. & Goswell, D. (2018). *Sign Language Interpreting: Theory and Practice* (3.utg.). The Federation Press.

Reddy, M. J. (1993). The conduit metaphor: A case of frame conflict in our language about language. I A. Ortony (Red.), *Metaphor and thought* (2.utg., s. 164-189). Cambridge university press.

Roy, C. B. (1993). The problem with definitions, descriptions, and the role metaphors of interpreting. *Journal of Interpreting*, 6(1), 127–154.

Roy, C. B. & Napier, J. (2015). *The Sign Language Intepreting Studies Reader*. John Benjamins Publishing Company.

Skaaden, H. (2018). Profesjonsetikk, skjønn og tillit i tolking. I H. Haualand, A-L. Nilsson & E. Raanes (Red.), *Tolking: Språkarbeid og profesjonsutøvelse* (s. 279-301). Gyldendal.

Sperber, D. & Wilson, D. (1995). *Relevance: communication and recognition* (2.utg.). Blackwell Publishing.

Svennevig, J. (2020). *Språklig samhandling: Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Tiselius, E. (2018). Modeller for prosesser i tolkning. I H. Haualand, A-L. Nilsson, & E. Raanes (Red.), *Tolking: språkarbeid og profesjonsutøvelse* (s. 38-60). Gyldendal.

Wilcox, S. & Shaffer, B. (2005). Towards a cognitive model of interpreting. I T. Janzen (Red.), *Topics in Signed Language Interpreting* (s. 27-50). John Benjamins Publishing Company.

